

MISR-HINDISTON ALOQALARI: TARIX VA BUGUN

Fayzullayev Azamat Abdullo o‘g‘li

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti 4-bosqich talabasi

Habibullayeva Sadoqat Baxtiyorovna

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Afrikaning eng kuchli iqtisodiyotiga ega bo‘lgan davlatlaridan biri bo‘lgan Misr hamda Janubiy Osiyoda eng kuchli strategik mavqega ega bo‘lgan Hindiston o‘rtasidagi siyosiy va madaniy aloqalar tarixi hamdabugungi kundagi istiqbollari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: diplomatiya, muzokara, neft, inqiroz, iqtisodiy hamkorlik, eksport va import.

Misr va Hindiston Afrika va Osiyo qit‘asidagi yirik iqtisodiy potensialga ega bo‘lgan mamlakatlardir. Har ikki mamlakat ham XX asr o‘rtalariga qadar Buyuk Britaniya imperiyasiga qaram mustamlakalar hisoblangan. Hindiston 1947-yilda, Misr esa 1952-yilda mustaqilligini e‘lon qilgan (1922-yilda Misr rasman mustaqillikka erishgan bo‘lishiga qaramay tashqi siyosat, moliya tizimi va Suvaysh kanali ustidan nazorat inglizlar qo‘lida saqlangan). 1947-yil 18-avgustda Misr-Hindiston o‘rtasida diplomatik munosabatlar o‘rnatilgan bo‘lib, shu kungacha o‘tgan 75 yil davomida keng ko‘lamdagi iqtisodiy, siyosiy, madaniy va harbiy sohalarda shartnomalar tuzilgan, bir qancha loyihalar amalga oshirilgan. Mustaqillikdan avval har ikki mamlakatning milliy ozodlik harakati yo‘lboshchilari: Saad Zaglul (1859-1927) va Mahatma Gandi (1869-1948) o‘rtasida mustaqillik uchun kurash yo‘llarini ishlab chiqish masalasida hamkorlik mavjud bo‘lgan. 1955-yilda Misr prezidenti Jamol Abdul Nosir va Hindiston bosh vaziri Javaharlal Neru sotsialistik va kapitalistik mamlakatlar o‘rtasida

ketayotgan “sovuq urush”ga qo‘shilmaslik dasturini ishlab chiqdilar. 1961-yilda bu harakatga Yugoslaviya rahbari Iosif Broz Titoning qo‘shilishi natijasida bu dastur “Qo‘shilmaslik harakati” nomini oldi. 1956-yili Misrga ingliz-fransuz-yahudiy qo‘shinlarining kiritilishini Hindiston qoraladi va bu yurishni to‘xtatish uchun inglizlarni Britaniya Hamdo‘stligidan chiqish bilan qo‘rqitdi. 1967-yilgi “Olti kunlik urush”da Hindiston Misr tomonda turdi. 1977-yilda Misr prezidenti Anvar Sadatning Isroil bilan kelishuv siyosatini esa kelajakdagi yorqin hamkorlik va tinchlik uchun qo‘yilgan qadam deb baholadi. 2008-yilda Misr prezidenti Hindistonga tashrif buyurib, bosh vazir Manmoxan Singx bilan iqtisodiy inqiroz sharoitida hamkorlikni kuchaytirish masalalari yuzasidan muzokaralar olib borgan. 2013-yil 18-21-martda Misr prezidenti Muhammad Mursiying Hindistonga tashrifi esa har ikki tomon o‘rtasidagi savdo aloqalarini 30 % foizgacha oshishiga olib keldi. Misr Hindistonga paxta xomashyosi, xom va sanoat o‘g‘itlari, neft va neft mahsulotlari, organik va noorganik kimyoviy moddalar, charm va temir mahsulotlari eksport qiladi. Hindiston esa Misrga paxta tolasi, kunjut, qahva, dorivor va ziravor giyohlar, tamaki va yasmiq eksport qiladi. Hindiston bugungi kunda Misrning AQSH, Italiya va Saudiya Arabistonidan keyingi 4-yirik hamkoridir.

2003-yilda Hindistonning Reliance Petroleum kompaniyasi Misrning Egyptian General Petroleum Corporation kompaniyasi bilan shartnoma imzolagan.

Hindiston va Misr ikki tomonlama, mintaqaviy va global masalalarda uzoq yillik aloqalar va hamkorlikka asoslangan yaqin siyosiy jarayonga ega. 1947-yil 18-avgustda elchilar darajasida diplomatik munosabatlar o‘rnatilganligi to‘g‘risida qo‘shma e‘lon qilingan edi. Ikkala davlat ham ko‘p tomonlama forumlarda yaqindan hamkorlik qilgan va Qo‘shilmaslik harakatining asoschilari bo‘lgan. 2022-yil Hindiston va Misr o‘rtasidagi diplomatik munosabatlarning 75 yilligini nishonlayotgani uchun alohida ahamiyatga ega.

Prezident Sisi boshchiligidagi yangi hukumat 2014-yil iyun oyida o‘z lavozimini egallaganidan so‘ng, EAM 2015-yil avgust oyida Qohiraga tashrif buyurdi. Bosh vazir Narendra Modi Prezident Sisi bilan 2015-yil sentabr oyida Nyu-Yorkdagi UNGA

anjumani doirasida uchrashdi. 2015-yil oktabr oyida Nyu-Dehlida bo‘lib o‘tgan Uchinchi Hindiston-Afrika forumi sammiti chog‘ida Prezident Abdel Fattoh As-Sisi bilan uchrashdi. Prezident Sisi 2016-yil sentabr oyida Hindistonga davlat tashrifi bilan ham bordi. Siyosiy-xavfsizlik sohasidagi hamkorlikning uchta ustunini belgilab beruvchi Qo‘shma bayonot e‘lon qilindi; iqtisodiy hamkorlik va ilmiy hamkorlik va madaniy aloqalari yangi davr uchun yangi hamkorlikning asosi sifatida asoslandi. Hindiston va Misr o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy munosabatlarni osonlashtirish uchun ikki tomonlama mexanizmlar mavjud. Missiya, shuningdek, tijorat hamkorlik uchun turli forumlar tashkil etishda yordam berdi. 2020-yildan beri pandemiya sababli aksariyat tadbirlar va uchrashuvlar virtual tarzda o‘tkazilgan.⁸⁴ Yaqinda o‘tkazilgan bir nechta e‘tiborga sazovor bo‘lganlar orasida qishloq xo‘jaligi va qayta ishlangan oziq-ovqat bo‘yicha BSM va ularning APEDA bilan 2021-yil iyun oyida eksporti; 2021-yil iyul oyida PHDCCI tomonidan tashkil etilgan 3P Africa International Expo, unda elchi Hindiston-Afrika biznesini ilgari surish bo‘yicha nutq so‘zladi; 2021-yil oktyabr oyida hind qahvasida BSM; BSM on Gems & Jewelry, 2022-yil, 8-fevral va hokazo. 2021-yil davomida elchi Hindistonning L&T va Shapoorji Pallonji kabi yirik infratuzilma kompaniyalari bilan video-konferentsiyalar o‘tkazib, ularni Misrdagi infraloyihalarni ko‘rib chiqishga undadi. Natijada ularning ko‘pchiligi bu yerdagi loyihalar uchun tenderga kirishdi. Elchi, shuningdek, NASSCOM va Hindistonning IT-kompaniyalari bilan videokonferentsiyalar o‘tkazib, ularni Misr bozorini o‘rganishga undadi. Pandemiya sababli sukunat davridan so‘ng, 2021-yil avgust oyidan boshlab Misr jismoniy ishtirokida savdo yarmarkalarini tashkil qilishni boshladi. CII, TEXPROCIL, PDEXCILFIEO, TPCI, Jun va jun eksport kengashi, PHARMEXCIL, EEPC va boshqalardan 10 dan ortiq biznes delegatsiyalari 2021-yil avgustidan 2022-yil noyabrigacha bo‘lgan davrda Misrda o‘tkazilgan savdo yarmarkalarida ishtirok etdi. 50 ga yaqin hind kompaniyalari Misrning turli sohalariga sarmoya kiritdilar, ularning umumiy sarmoyasi 3,15 milliard AQSh dollaridan oshdi. Hindistonning Misrdagi asosiy sarmoyalari qatoriga TCI Sanmar (eng katta sarmoyasi 1,5 milliard AQSh

⁸⁴ Embassy of India, Cairo, Egypt : India - Egypt Relations <https://www.eoicairo.gov.in/page/india-egypt/>

dollari), Alexandria Carbon Black, Kirloskar, Dabur India, FLEX P. FILMS, SCIB Paints, Godrej, Mahindra va Monginis kiradi. Hindiston kompaniyalari kiyim-kechak, qishloq xo‘jaligi, kimyo, energetika, avtomobilsozlik, chakana savdo va boshqalar kabi qator sohalarda mavjud. 2022-yil 18-avgustdan boshlab Hindiston va Misr o‘rtasida diplomatik munosabatlar o‘rnatilganining 75 yilligi nishonlandi. Misr hukumati ushbu voqeani nishonlash uchun pochta markasini chiqardi va 2022-yil 18-avgust kuni Elchixonona matbuot relizi chiqargan. Shuningdek, elchixonona Hindiston-Misr munosabatlariga bag‘ishlangan fotoko‘rgazma tashkil qilgan va 2022-yil 30-avgustda oliy martabali mehmonlar uchun ziyofat uyushtirgan. Hindistonlik Qavvali truppassi 2022-yil 17-sentabrda ochilgan 15-ma’naviy musiqa va qo‘shiqlar bo‘yicha Xalqaro Samaa festivalida ishtirok etdi. Hindiston Kanada bilan birga Faxriy mehmon sifatida taklif qilindi.⁸⁵ Hozirgi vaqtda Misrdagi hind jamiyati 3200 ga yaqin, ularning aksariyati Qohirada to‘plangan. Iskandariya, Port Said va Ismoiliyada ham kam sonli oilalar bor. Hindistonliklarning aksariyati hind kompaniyalarida ishlaydi yoki turli transmilliy kompaniyalarda professionallardir. Missiya Misrdagi Hindiston Jamiyati Assotsiatsiyasiga (ICAE) yordam beradi va jamiyat a‘zolari bilan yaqindan hamkorlik qiladi. 400 ga yaqin hindistonlik talabalar Misrda, asosan, Al Azhar universitetida 275 nafar talaba bilan, qolganlari esa Ayn Shams tibbiyot universitetida (taxminan 80 talaba) va Qohira universitetida tahsil olmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Embassy of India, Cairo, Egypt : India - Egypt Relations <https://www.eoicairo.gov.in/page/india-egypt/>
2. https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-Egypt_Relations.pdf

⁸⁵ https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-Egypt_Relations.pdf